

Білас І. Г. Організаційно-правовий аналіз виконання Плану дій з лібералізації візового режиму та рішень Ризького Саміту ЄС у травні 2015 року

*Білас І.Г.
доктор юридичних наук, доктор історичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
професор кафедри порівняльного і європейського права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Організаційно-правовий аналіз виконання Плану дій з лібералізації візового режиму та рішень Ризького Саміту ЄС у травні 2015 року

Запровадження Європейським Союзом безвізового режиму для України, разом з імплементацією Угоди про асоціацію і створенням зони вільної торгівлі, є ключовим завданням у контексті інтеграції нашої держави до ЄС. Дієвим та водночас ефективним правовим інструментом запровадження безвізового режиму для громадян України є Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом і його державами-членами, з другого боку [2], підписана 27 червня 2014 року й ратифікована Верховною Радою України та Європейським парламентом 16 вересня 2014 року.

Відповідно до статті 19 цього документа рух осіб між ЄС та Україною має регулюватися чинними угодами про реадмісію 2007 року [11], спрощення видачі віз 2007 року [12], а також шляхом поступового запровадження для громадян України безвізового режиму, визначеного в Плані дій щодо лібералізації візового режиму 2010 року [1].

План дій щодо лібералізації візового режиму (далі – ПДЛВР) ухвалено 22 листопада 2010 року на саміті Україна – ЄС. Документ містить критерії двох рівнів, виконання яких з боку нашої держави має сприяти запровадженню безвізового режиму з ЄС. Перша фаза – законодавча – передбачала приведення законодавства України у відповідність до стандартів Європейського Союзу у визначених Планом дій сферах. Друга фаза – імплементаційна – спрямована на забезпечення практичного виконання Україною оновленого законодавства на національному рівні.

З юридичного погляду, ПДЛВР має рекомендаційний характер. Його положення можна віднести до так званого м'якого права, застосування котрого з боку ЄС є найхарактернішим під час регулювання політичних відносин як усередині організації, так і у її відносинах із третіми країнами. Однак реалізація Україною зазначеного документа відкриє для її громадян можливість скористатися перевагами свободи пересування територіями держав – членів Європейського Союзу.

ПДЛВР охоплює питання, пов'язані із: захистом документів, зокрема й біометричних паспортів; інтегрованим управлінням кордонами, боротьбою з нелегальною міграцією та наданням притулку; громадським порядком та безпекою; зовнішніми відносинами та основними правами людини.

Діалог щодо лібералізації Євросоюзом візового режиму для громадян України започатковано під час саміту Україна – ЄС у Парижі у вересні 2008 року. Протягом 2008—2009 рр. між сторонами тривав перший етап безвізового діалогу, що мав форму робочих груп та зустрічей на рівні старших посадових осіб України та Євросоюзу за чотирима основними напрямками: безпека документів (зокрема, запровадження біометричних даних); боротьба з нелегальною міграцією (включаючи питання, пов'язані з реадмісією); громадський порядок та безпека; зовнішні зносини.

Питання, пов'язані з лібералізацією руху громадян України територією держав – членів Європейського Союзу, стали предметом розгляду декількох самітів. Зокрема, за результатами саміту «Східного партнерства», що

відбувся 7 травня 2009 року в Празі, схвалено Спільну заяву [5]. Згідно з цим документом у рамках двостороннього співробітництва України з ЄС підтверджувалася важливість лібералізації візового режиму, що, у свою чергу, мало сприяти мобільності громадян України завдяки угодам про спрощення візового режиму й реадмісію. У заяві зазначалося, що Європейський Союз здійснюватиме подальші кроки, спрямовані на повну лібералізацію візового режиму з Україною, за умови дотримання нашою державою вимог організованого та безпечного руху осіб.

18 травня 2009 року в Брюсселі відбулася друга зустріч на рівні старших посадових осіб України та Євросоюзу, під час якої було ухвалено перший звіт старших посадових осіб, представлений Комісією ЄС на засіданні Україна – Трійка ЄС на рівні міністрів юстиції та внутрішніх справ 16 червня 2009 року [4]. У документі підтверджувалася необхідність подальшого динамічного розвитку безвізового діалогу між ЄС та Україною і переходу до наступного етапу безвізового діалогу шляхом проведення виїзних місій експертів Європейського Союзу до України.

Надалі оцінка прогресу України в безвізовому діалозі з Євросоюзом та перехід до структурованого безвізового діалогу були задекларовані в Спільній заяві [7], ухваленій за підсумками XIII саміту Україна – ЄС, що відбувся 4 грудня 2009 року в Києві. Зокрема, лідери ЄС відзначили прогрес нашої держави в імплементації угод між Україною та Євросоюзом у сфері візового спрощення та реадмісії, що мали сприяти міжлюдським контактам та допомагати сторонам боротися з нелегальною міграцією. У цьому контексті сторони визнали важливість всебічної міграційної політики та міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини та надання притулку. До того ж лідери ЄС схвалили імплементацію та функціонування режиму малого прикордонного руху між Україною та Угорщиною, Польщею, Словаччиною відповідно до законодавства Європейського Союзу.

Нарешті, 22 листопада 2010 року на саміті Україна – ЄС у Брюсселі було ухвалено План дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України [1]. У

цьому документі окреслено шляхи досягнення шести базових цілей, які передбачають:

- перегляд та аналіз нормативноправових актів, якими визначено процедури реєстрації місця проживання чи місця перебування громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, і зняття з реєстрації таких осіб;

- надання доступної інформації про вимоги щодо реєстрації іноземців та осіб без громадянства, які мають намір проживати в Україні;

- забезпечення дотримання рекомендацій органів ООН, ОБСЄ, Ради Європи та міжнародних організацій з питань захисту прав людини;

- ратифікацію міжнародних договорів ООН та Ради Європи щодо боротьби з дискримінацією;

- уточнення умов та підстав набуття громадянства України;

- ухвалення законодавства у сфері боротьби з дискримінацією.

ПДЛВР містить чотири основні блоки завдань, які має виконати Україна, щоб приєднатися до групи держав, громадянам котрих не потрібні візи для в'їзду на територію держав – членів Європейського Союзу.

Перший блок пов'язаний із безпекою документів, включно із запровадженням біометричних даних; другий стосується управління міграцією, зокрема заходів із протидії нелегальній міграції та реадмісії; третій охоплює громадський порядок та безпеку, а четвертий – забезпечення основних прав і свобод людини.

Документом передбачено моніторинг задля оцінки прогресу України під час його реалізації. Моніторинг мають здійснювати Комісія ЄС та Європейська служба зовнішньополітичної діяльності за участю експертів держав – членів Євросоюзу.

Згідно зі встановленим порядком Європейська комісія на основі оцінки виконання Україною першої фази Плану дій мала підготувати пропозиції Раді ЄС щодо ухвалення рішення про перехід нашої держави до виконання його другої фази.

Для забезпечення виконання Плану дій та створення умов для короткострокових поїздок українських громадян до держав – членів ЄС у 2011 році було ухвалено Національний план з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України [13]. Згідно з ним ПДЛВР мав бути виконаний протягом 2011 року. Варто зазначити, що станом на березень 2012 року, згідно з результатами досліджень Громадської ініціативи «Європа без бар'єрів» за підтримки Європейської програми міжнародного фонду «Відродження», повністю виконаних завдань четвертого блоку щодо захисту основних прав людини не було [15]. На наш погляд, такі факти протягом 2011–2012 рр. свідчили про певну складність приведення національного законодавства України у відповідність до стандартів Євросоюзу в сфері захисту прав людини. Однак із часом на законодавчому рівні ухвалили низку законів, спрямованих на боротьбу з дискримінацією.

9 лютого 2012 року у своїй другій доповіді Комісія ЄС та Європейська служба зовнішньополітичної діяльності наголосили, що Україна повинна й надалі вдосконалювати внутрішнє законодавство, зокрема у сфері безпеки документів, юстиції, міграційної політики та захисту прав людини, тобто в рамках тих основних блоків, про які йшлося на саміті Україна – ЄС 2010 року. Так, аналізуючи блок доповіді щодо питань прав людини, Комісія ЄС відзначила «певний прогрес» нашої країни, зокрема прийняття кількох важливих поправок до норм, націлених на усунення необґрунтованих перешкод для свободи прав в Україні [6]. Водночас у доповіді наголошувалося на потребі «подальшої законодавчої роботи» для інтеграції положень про права людини та основні свободи до законодавства України.

Україна в повному обсязі виконала першу (законодавчу) фазу Плану дій, ухваливши 13 травня 2014 року низку законів, необхідних для переходу до другого етапу Плану дій щодо лібералізації візового режиму з ЄС. Зокрема, ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії дискримінації» [10] (визначено

терміни «дискримінація», «непряма дискримінація», «підбурювання до дискримінації», «пособництво у дискримінації», «утиск»; розширено перелік ознак, дискримінація за якими забороняється; прописано форми дискримінації); Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [9] (встановлено кримінальну відповідальність за порушення в державному секторі та корупцію в приватному секторі; кримінальними злочинами визначено пропозицію та обіцянку хабара; передбачено адміністративну відповідальність за надання недостовірних даних у деклараціях; запроваджено зовнішній контроль за достовірністю даних у деклараціях щодо майна, доходів та витрат тощо).

Комісія ЄС, беручи до уваги ухвалення Україною всіх необхідних законів, 24 травня 2014 року рекомендувала перейти до другої (імплементаційної) фази. 23 червня 2014 року Рада ЄС на рівні міністрів закордонних справ ухвалила рішення про перехід України до виконання другої фази Плану дій з лібералізації візового режиму [3]. Зокрема, Радою ЄС відзначалося, що Україна виконала всі умови, встановлені в рамках першого етапу Плану дій з лібералізації візового режиму, тому було прийнято рішення про початок оцінки виконання показників, передбачених другим етапом (успішне виконання цього етапу дасть змогу громадянам України отримати безвізовий режим із ЄС).

17 липня 2014 року Європарламент ухвалив Резолюцію № 2014/2717(RSP) щодо ситуації в Україні [8]. У п. 30 цього документа було позитивно оцінено перехід України до другої фази Плану дій щодо лібералізації візового режиму та запропоновано ввести в дію необхідні законодавчі, політичні та інституційні рамки, що стосуються візового режиму. До того ж у резолюції було зазначено, що кінцевою метою є запровадження безвізового режиму з Україною. А першим кроком для досягнення цієї мети став намір Європарламенту запровадити на тимчасовій

основі спрощені та дешеві процедури видачі віз громадянам України на рівні Європейського Союзу та держав – членів ЄС.

Зі свого боку, Кабінет Міністрів України 20 серпня 2014 року ухвалив Розпорядження № 805р «Про затвердження Національного плану заходів з виконання другої фази Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» [14].

У рамках першого блоку заходів (який стосується забезпечення захисту документів, зокрема біометричних даних) визначено пріоритетні завдання та шляхи їх реалізації, що полягають у видачі біометричних закордонних паспортів, які відповідають стандартам Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО), у т. ч. у консульських установах України за кордоном. Цьому має сприяти проведення консультацій стосовно залучення міжнародної технічної допомоги для створення національної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства; забезпечення високого рівня інтегрованості та безпеки під час подання заяв, персоналізації і передачі закордонних паспортів шляхом удосконалення Державної інформаційної системи реєстраційного обліку фізичних осіб; впровадження комплексної системи біометричної верифікації та ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства; забезпечення належного захисту персональних даних під час подання заяв про оформлення документів, що посвідчують особу; надання оперативної та систематичної інформації про викрадені та втрачені паспорти до баз даних Інтерполу з викрадених та втрачених паспортів завдяки вдосконаленню національних баз даних та впровадженню комплексної системи захисту інформації в інформаційнотелекомунікаційних системах; проведення регулярного обміну зразками паспортів та співробітництво з Європейським Союзом із питань забезпечення безпеки документів.

Основними заходами в межах другого блоку документа (який стосується нелегальної імміграції, зокрема реадмісії) є імплементація Закону України «Про прикордонний контроль», що має здійснюватися на основі перевірок на

кордоні та прикордонного нагляду, процедур практичної ефективності, а також прямого доступу до національної та міжнародної баз даних із метою встановлення їх відповідності завдяки розробці Концепції розвитку Державної прикордонної служби України на період після 2015 року. Також передбачено забезпечення належної інфраструктури, технічного оснащення, ІТтехнологій, фінансових та людських ресурсів відповідно до Стратегії інтегрованого управління кордонами шляхом установаження технічного оснащення пунктів пропуску через державний кордон України, прикордонних та митних органів та їхніх підрозділів засобами контролю, відеоспостереження тощо. Ще однією передумовою є ефективне виконання Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб та заходи щодо реінтеграції громадян України, які повертаються за процедурою добровільного повернення, видворення або у порядку реадмісії завдяки проведенню переговорів щодо укладення імплементаційних протоколів із державами – членами Європейського Союзу стосовно виконання Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб та з метою укладення угод про реадмісію осіб із державами походження (транзиту) нелегальних мігрантів. Передбачено імплементацію законодавчої бази в сфері управління міграцією, зокрема забезпечення належними людськими ресурсами з відповідними чіткими повноваженнями в усіх аспектах управління міграцією; запровадження міграційного профілю та його регулярне оновлення, ефективний аналіз накопичених даних про обсяги та потоки міграції, а також ефективну імплементацію законодавства з питань притулку, зокрема забезпечення належної інфраструктури (в тому числі центрів розміщення) та підвищення спроможності відповідальних органів у сфері здійснення процедур надання притулку, розміщення шукачів притулку та захисту їхніх прав.

Третім блоком заходів із реалізації ПДЛВР – «Громадський порядок та безпека» – встановлено виконання таких завдань, як боротьба з організованою злочинністю, тероризмом та корупцією (в межах цього напрямку передбачено імплементацію Державної програми боротьби з

торгівлею людьми та законодавства щодо запобігання та боротьби з корупцією; реалізацію національної стратегічної програми щодо боротьби з наркотиками та забезпечення можливостей доступу в пунктах пропуску на кордоні до інформації про вилучення наркотиків та пов'язаних із торгівлею наркотиками осіб); співробітництво з правоохоронних питань завдяки імплементації міжнародних конвенцій про судове співробітництво у кримінальних справах, зокрема конвенцій Ради Європи; забезпечення високого рівня ефективності співробітництва суддів та прокурорів із відповідними органами держав – членів ЄС у кримінальних справах; захист даних завдяки імплементації Закону України «Про захист персональних даних» та забезпечення ефективного функціонування незалежного наглядового органу з питань захисту персональних даних, у тому числі шляхом передбачення необхідних фінансових і людських ресурсів.

Що стосується четвертого блоку заходів – «Зовнішні зносини та фундаментальні права» – документом передбачено забезпечення свободи пересування осіб у межах території України. Мається на увазі надання доступної інформації про вимоги щодо реєстрації іноземцям, які бажають проживати в Україні. Визначено умови та процедури видачі ідентифікаційних документів для забезпечення повного ефективного доступу до проїзних та ідентифікаційних документів усім громадянам України, зокрема жінкам, дітям, людям із обмеженими можливостями. Спеціальну увагу приділено правам громадян, зокрема захисту національних меншин, шляхом забезпечення активної взаємодії з ООН, ОБСЄ, Радою Європи щодо ефективної імплементації антидискримінаційних стратегій зазначених організацій в Україні.

25–27 вересня 2014 року в Україні перебувала місія ЄС, до складу якої увійшли експерти Європейської комісії, держав – членів ЄС, Агентства ЄС з безпеки зовнішніх кордонів (FRONTEX) та Європейської служби підтримки осіб з питань отримання притулку, котрі оцінювали стан імплементації Плану дій щодо лібералізації візового режиму в Україні. Особливу увагу

було приділено питанням захисту документів, зокрема й біометричних даних, та управління кордонами, включаючи міграцію та надання притулку. 2 жовтня 2014 року місія ЄС відзначила ефективні кроки нашої держави у формуванні необхідних правових, політичних та інституційних засад для реалізації ПДЛВР.

15 грудня 2014 року Європейський Союз та Україна провели перше засідання Ради асоціації відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. За результатами зустрічі ухвалено Повідомлення, згідно з яким Радою асоціації відзначено прихильність спільній меті щодо запровадження безвізового режиму ЄС з Україною у встановленому порядку за умови досягнення добре керованої та безпечної мобільності, визначеної у Плані дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України. Рада асоціації вітала виконання Україною всіх критеріїв першої фази ПДЛВР. До того ж було наголошено, що вже запущено процес оцінки виконання критеріїв другої фази ПДЛВР, установлених документом [16]. Рада асоціації підтвердила бажання сторін досягти безвізового режиму за умови, що буде виконано всі критерії щодо належно організованого й контрольованого пересування осіб.

Отже, Україна на шляху до візової лібералізації з Європейським Союзом створила всі необхідні законодавчі, політичні та інституційні рамки й досягла відповідності вимогам, передбаченим першою фазою візового діалогу з Європейським Союзом. Зі свого боку, Європейський Союз зобов'язався підтримувати Україну в проведенні реформ у межах реалізації другої імплементаційної фази Плану дій щодо лібералізації візового режиму. Основні проблеми, які наразі заважають його реалізації, пов'язані з організованою злочинністю та корупцією. Подолавши їх, можна говорити про виконання Плану дій щодо візової лібералізації в цілому. Успіх реалізації ПДЛВР став підставою для майбутнього скасування візового режиму між Україною та Європейським Союзом, тобто для надання права громадянам України безвізового в'їзду на територію держав – членів ЄС.

Впродовж 21-22 травня у столиці Латвії відбувся черговий саміт Східного партнерства. Від початку від нього не очікували важливих рішень, більше того - донедавна вважалося, що його результати будуть провальними.

Учасниками саміту була прийнята підсумкова декларація. Вона складається із 30 пунктів. Але протягом останніх днів - під час роботи над декларацією за результатами саміту - українським дипломатам вдалося додати у цей текст низку позицій, необхідних Україні [17].

Спробуємо проаналізувати прийняті за результатами саміту рішення, котрі безпосередньо стосуються запровадженню Європейським Союзом у близькому майбутньому безвізового режиму для громадян України та її безпекового простору, як складової глобальної безпеки сучасного світу.

Зокрема, Учасники Ризького саміту підтвердили високу важливість, яку вони надають Східному партнерству як специфічному аспекту європейської політики сусідства. Вони знову підтверджують своє спільне бачення цього стратегічного та амбітного Партнерства як такого, що засноване на взаємних інтересах і зобов'язаннях, підтримуючи стійкі процеси реформ в країнах-партнерах зі Східної Європи, які беруть участь у Східному партнерстві. Учасники саміту підтвердили свою прихильність зміцненню демократії, верховенства закону, прав людини та основних свобод, а також принципів і норм міжнародного права, які є і були в центрі цього партнерства з часу, коли воно було запущене як результат спільних зусиль держав-членів ЄС та їхніх східноєвропейських партнерів. Вони нагадують, що Східне партнерство засноване на спільній власності, відповідальності, диференціації та взаємній підзвітності. Вони підкреслюють важливість участі всього суспільства у перетворенні цього спільного бачення в реальність.

Водночас, агресивні дії Російської Федерації, спрямовані проти України, і події в Грузії після 2014 року показали, що основоположні принципи суверенітету і територіальної цілісності в рамках міжнародно визнаних кордонів у ХХІ столітті на європейському континенті не можуть бути зрозумілими самі по собі. ЄС й надалі залишається прихильним своїй

підтримці територіальної цілісності, незалежності та суверенітету всіх своїх партнерів. Було застережено, що повне дотримання всіх принципів і зобов'язань, закріплених в 1975 році в Заключному акті в Гельсінкі та в 1990 році в Паризькій хартії всіма учасниками ОБСЄ, а також повна повага до принципів та положень Статуту ООН мають вирішальне значення для нашого бачення вільної, демократичної, мирної і неподільної Європи. Учасники саміту наголошують, що Східне партнерство спрямоване на створення єдиного простору загальної демократії, процвітання, стабільності та розширення співробітництва і не спрямоване проти когось. У цьому контексті учасники саміту висловлюють готовність допомогти відновити довіру і впевненість на нашому континенті.

Учасники саміту рішуче підтримали усі зусилля, спрямовані на деескалацію і політичне рішення на основі поваги до незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України. Вони закликали всі сторони швидко і повною мірою здійснювати Мінські угоди, прийняті у вересні 2014 року, і пакет заходів з їх реалізації, прийнятий у лютому 2015 року, підтриманий декларацією чотирьох глав держав та урядів і схвалений резолюцією 2202 РБ ООН від 17 лютого 2015 року. Вони очікують, що всі сторони дотримуватимуться своїх зобов'язань в цих рамках. Вони закликають до термінового звільнення всіх заручників і незаконно затриманих осіб. Вони висловлюють свою повну підтримку ОБСЄ і її зусиллям в рамках спеціальної моніторингової місії і тристоронньої контактної групи. Вони також будуть і надалі підтримувати всі дипломатичні зусилля у нормандському форматі і цінують внесок Білорусі в сприянні переговорам. Учасники саміту закликають всі сторони повною мірою співпрацювати в рамках міжнародних розслідувань та кримінальних проваджень щодо притягнення до відповідальності тих, хто несе відповідальність за збитий МН17. ЄС підтверджує свої позиції, прийняті в спільній заяві на саміті Україна-ЄС 27 квітня, в тому числі в частині про незаконну анексію Криму і Севастополя.

Учасники саміту підтверджують свої позиції щодо "Резолюції Генеральної асамблеї ООН 68/262 щодо територіальної цілісності України".

Учасники зустрічі наголосили на **необхідності якнайшвидшого мирного врегулювання конфліктів у регіоні на основі принципів і норм міжнародного права**. Вирішення конфліктів, зміцнення довіри і добросусідські відносини необхідні для економічного й соціального розвитку та співробітництва. Учасники саміту вітають внесок ЄС у подальше зміцнення стабільності та довіри і підкреслюють необхідність активізації участі ЄС у цьому відношенні. Вони вітають посилену роль ЄС у врегулюванні конфліктів і зусилля зі зміцнення довіри загалом або за підтримки наявних узгоджених форматів і процесів, у тому числі, за потреби, шляхом присутності на місцях. Вони підкреслили важливість просування переговорів у форматі 5 + 2 щодо всеосяжного політичного врегулювання придністровського конфлікту і вітають посилення діалогу Кишинів-Тирасполь в усіх форматах. Вони підтвердили свою повну підтримку посередницьких зусиль співголів Мінської групи з врегулювання нагірнокарабаського конфлікту, у тому числі на рівні президентів і їхніх заяв з 2009 року. Посилаючись на необхідність повної реалізації угоди про припинення вогню від 12 серпня 2008 року, учасники саміту підтверджують свою прихильність зусиллям з врегулювання конфлікту в Грузії, у тому числі через співголозування на Женевських міжнародних дискусіях спеціального представника ЄС на Південному Кавказі і щодо кризи в Грузії і повну реалізацію мандата Місії спостерігачів ЄС в Грузії. Учасники підкреслюють особливу роль ОБСЄ як включеної організації у вирішенні конфліктів у регіоні. Учасники саміту також згодні активізувати співпрацю між ЄС та його партнерами зі Східної Європи на міжнародних форумах.

Учасники саміту розглянули і привітали значні досягнення у Східному партнерстві з моменту Вільнюського саміту в 2013 році, зокрема підписання та тимчасове застосування угод про асоціацію з Грузією, Республікою

Молдова та Україною, що є важливим кроком у прискоренні політичного об'єднання цих партнерів та економічної інтеграції з ЄС.

Зокрема, учасники саміту акцентували, що реалізація УА та поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі буде головним пріоритетом ЄС та зацікавлених партнерів на найближчі роки. Це є головним засобом досягнення стійкої демократії та глибокої модернізації економіки і суспільства, до яких закликають громадяни країн-партнерів. Учасники саміту з нетерпінням чекають впровадження Глибокої і всеосяжної зони вільної торгівлі з Україною (ГВЗВТ), починаючи з 1 січня 2016 року, і позитивного впливу, до якого призведе її імплементація. Конструктивні зусилля у рамках тристоронніх консультацій щодо реалізації ГВЗВТ ЄС-Україна з використанням якомога більшої гнучкості з метою задовольнити інтереси договірних сторін в рамках ГВЗВТ є важливими. Учасники вітають завершення процедур ратифікації угод в більшості держав-членів ЄС і закликають інші держави-члени наслідувати цей приклад, щоб забезпечити швидке і повне набуття чинності цими угодами.

Учасники саміту підтвердили, що посилення мобільності громадян в безпечному і добре керованому середовищі залишається основною метою Східного партнерства. Це сприятиме простішим і частішим поїздкам, бізнес-контактам та міжлюдським контактам. Вони вітають факт, що безвізовий режим для громадян Республіки Молдова, які мають біометричні паспорти, введений з квітня 2014 року, працює ефективно, сприяючи поїздкам, бізнесу і контактам між людьми. Вони гаряче вітають прогрес, досягнутий Грузією і Україною відповідно, у реалізації їхніх планів дій щодо лібералізації візового режиму, як це описано в останніх звітах Єврокомісії про досягнутий прогрес.

У прийнятих рішеннях було зазначено, що учасники саміту з нетерпінням чекають на завершення Україною та Грузією реалізації другого етапу їхніх Планів дій щодо лібералізації візового режиму, коли всі контрольні показники будуть виконані через здійснення всіх необхідних реформ, і вітають готовність Комісії зробити все можливе, щоб підтримати

Україну і Грузію в реалізації ПДВЛ, і її намір представити доповідь про прогрес України і Грузії до кінця 2015 року.

Виконання всіх вимог дозволить завершити процес ПДВЛ, і Комісія запропонує Європейському парламенту та Раді звільнити громадян України та Грузії від необхідності отримання віз відповідно до критеріїв Положення 539/2001. Вони вітають досягнутий на сьогодні прогрес у здійсненні угод щодо спрощення візового режиму та реадмісії з Вірменією і Азербайджаном відповідно. Вони з нетерпінням чекають на розгляд в установленому порядку питання щодо відкриття візового діалогу з Вірменією - за умови, що Вірменія продовжить забезпечувати стійкий прогрес в повному здійсненні угоди про спрощення візового режиму та реадмісію. Вони вітають прогрес, досягнутий у переговорах щодо угоди про спрощення візового режиму та реадмісію з Білоруссю, а також створення партнерства ЄС-Білорусь Mobility. Учасники саміту підкреслили важливість ефективного і повного використання Інструменту мобільності партнерства, ґрунтуючись на успішному досвіді, що є на сьогоднішній день. Вони також привітали підсумки другої наради на рівні міністрів юстиції та внутрішніх справ Східного партнерства, що відбулася в Ризі 29 січня 2015 року.

У декларації однозначно була висловлена підтримка територіальної цілостності України. Україні буде надана фінансова допомога у розмірі 1,8 млрд дол. Візовий режим буде скасовано лише після висновків спеціальної комісії, яка зробить доповідь щодо виконання Україною другої частини вимог. Отже, вирішення близьких перспектив запровадження Європейським Союзом безвізового режиму для громадян України безпосередньо залежить не стільки від нашого бажання у його отриманні, скільки від рішучих дій та ефективних результатів з виконання взятих на себе зобов'язань перед європейською спільнотою з імплементації Угоди про асоційоване членство України з Європейським Союзом.

Список використаної літератури

1. План дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України від 22 листопада 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=244813273&cat_id=223280190&ctime=1324569897648

2. Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з другого боку, від 27 червня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/para2820#n2820

3. Council of the European Union Conclusions on Ukraine: Foreign Affairs Council Meeting (Luxembourg, 23 June 2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/143341.pdf

4. EU – Ukraine Association Agenda to prepare and facilitate the implementation of the Association Agreement, as endorsed by the 13th meeting of the EU – Ukraine Cooperation Council (Luxembourg, 16 June 2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine.eu.mfa.gov.ua/en/page/open/id/2920>

5. Joint Declaration of the Prague Eastern Partnership Summit (Prague, 7 May 2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/er/107589.pdf

6. Joint Staff Working Paper: First progress report of the implementation by Ukraine of the Action Plan on Visa Liberalisation of 16 September 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/home-affairs/news/intro/docs/20110920/UA%20VLAP%201st%20Progress%20Report%20SEC%202011%201076_F_EN_DOCUMENT_TRAVAIL_SERVICE.pdf

7. Joint Statement of the EU – Ukraine Summit (Kiev, 4 December 2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/er/111747.pdf

8. Resolution 2014/2717(RSP) of the European Parliament of 17 July 2014 on Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8TA2014-0009&format=XML&language=EN>

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Закон України № 1261VII від 13 травня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/126118>

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії дискримінації: Закон України № 1263VII від 13 травня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/126318>

11. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб: Закон України № 116VI від 15 січня 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/11617>

12. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз: Закон України № 117VI від 15 січня 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/11717>

13. Про Національний план із виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Указ Президента України № 494/2011 від 22 квітня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/494/2011>

14. Про затвердження Національного плану заходів з виконання другої фази Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 805р від 20 серпня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/8052014%D1%80>

15. Підсумки громадського моніторингу виконання Україною Плану дій –з візової лібералізації // Як Україна виконує План дій з візової лібералізації: Результати громадського моніторингу; ГІ «Європа без бар'єрів». – С. 6–26 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://novisa.org.ua/upload/Full%20monitoring_UKR_626.pdf

16. Joint Press Release following the first Association Council meeting between the European Union and Ukraine (Brussels, 15 December 2014) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/146300.pdf

17. Порошенко: оціночна місія ЄС щодо реалізації умов безвізового режиму приїде в Україну у вересні. - Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/news/27041064.html>

Білас І.Г. Організаційно-правовий аналіз виконання Плану дій з лібералізації візового режиму та рішень Ризького Саміту ЄС у травні 2015 року

У статті аналізуються організаційні дії та ключові етапи реалізації Україною Плану дій щодо лібералізації візового режиму з Європейським Союзом. Висвітлено основні стадії запровадження Євросоюзом діалогу щодо лібералізації візового режиму для громадян України. Проаналізовано низку законів, ухвалених у рамках першої (законодавчої) фази Плану дій щодо лібералізації візового режиму. Визначено пріоритетні завдання та методи їх реалізації на шляху до повного виконання другої (імплементаційної) фази візового діалогу, що стосується захисту документів, нелегальної імміграції,

забезпечення громадського порядку, безпеки та зовнішніх зносин.

Ключові слова: безвізовий режим, правові інструменти, нелегальна імміграція, безпека документів, управління кордонами.